

Головне управління освіти і науки м. Києва

Центр моніторингу столичної освіти

**Звіт за результатами
дослідження сформованості навичок грамотного читання
учнів 7-х класів загальноосвітніх навчальних закладів
м. Києва**

Звіт підготували: Т. Л. Казиміренко, Л. Т. Коваленко, О. А. Черненко

Програмний супровід виконали: Н. В. Горчакова, І. Е. Островський,

А. О. Сухарев

Статистичне опрацювання матеріалів підготувала Н. А. Ващаєва

Наукові рецензенти:

Бернадська Н. І., доктор філологічних наук, професор кафедри теорії літератури та компаративістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Київ

2009

Зміст

ВСТУП	3
1. Програма проведення дослідження	4
2. Загальна характеристика складу учасників дослідження	7
3. Методологія дослідження	
3.1.Методи збирання й опрацювання інформації	8
3.2.Опис процедури нормування шкали оцінювання рівня знань учнів для вибіркового обстеження учнів 7-х класів	9
4. Характеристика інструментарію дослідження	
4.1.Структура тестів та їх характеристика за рівнями розуміння	11
4.2.Характеристика текстів за видами	13
4.3.Оцінювання завдань тестів	14
5. Загальна характеристика результатів виконання учнями 7-х класів тестових завдань	15
6. Загальна характеристика результатів анкетування учнів	65
7. Висновки за результатами проведеного дослідження	106

Вступ

У 500-ті роки до н. е. в давньому Вавилоні казали: «Настали скрутні часи: прогнівалися боги, діти перестали слухатися батьків, і кожен прагне написати книгу». З тих пір людство не тільки не розв'язало названі проблеми, а ще більше їх ускладнило. Принаймні ця думка справедлива, якщо мова йде про інформацію та користування нею. Нині ми стали свідками й учасниками конфлікту між інформаційним потоком, з одного боку, і можливостями людини його засвоїти, з іншого. Робота більшості людей у процесі навчальної й професійної діяльності пов'язана з отриманням, опрацюванням, зберіганням і використанням інформації і є частиною професійної діяльності більшості членів нашого суспільства, яка, як і будь-яка інша, має виконуватися на високому рівні.

Навчальний процес — один із найбільш розповсюджених видів інформаційної праці, яку також треба виконувати професійно. Тому сучасна школа має озброїти учня такими ефективними стратегіями, які допоможуть йому бути освіченою людиною й у майбутньому стати професіоналом у своїй справі.

Зазначимо, що нині розуміння та використання інформації із проблеми особистої переростає в проблему соціальну, адже тільки те суспільство буде стабільним і ефективним, у якому кожен його член є професіоналом. Тому подолання наслідків інформаційної кризи є комплексною соціальною проблемою, у розв'язанні якої сучасна школа відіграє провідну роль. Розвиток умінь учня сприймати й опрацьовувати інформацію, глибоко розуміти будь-який текст, отримувати естетичне задоволення від прочитаного та удосконалювати здатність використовувати інформацію для створення нового інтелектуального продукту — ось неповний перелік завдань, які стоять перед сучасним навчальним процесом. Нині випускник школи має опанувати стратегії читання й розуміння тексту; уміти однаково продуктивно прочитати поезію чи роман, підручник або енциклопедію, публіцистичний чи епістолярний текст.

Одним із напрямів роботи Головного управління освіти і науки м. Києва та Центру моніторингу столичної освіти є вивчення стану сформованості грамотності читання київських школярів. 12 грудня 2007 року майже в усіх ЗНЗ м. Києва було проведено дослідження щодо визначення рівня сформованості в учнів 4-х класів умінь читання тексту. Наступним етапом цієї роботи стало вибіркове тестування учнів 7-х класів ЗНЗ (наказ ГУОН м. Києва № 285 від 24.11.2008 р.).

Програма проведення дослідження щодо рівня сформованості вмінь читання текстів учнями 7-х класів загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва

Постановка проблеми

Загальновідомо, що через різні інформаційні джерела, зокрема й книжки, відбувається вплив на особистість, формується її світогляд, мораль, естетична культура.

Уже нині людина відчуває конфлікт: з одного боку, кількість інформації кожні п'ять років подвоюється, з іншого — майже 95% її залишається невикористаною. Причина перш за все полягає в неготовності багатьох сучасних споживачів друкованого слова правильно її розуміти й ефективно використовувати.

Проте здатність людини отримувати необхідні знання та здобута нова інформація впливатимуть на її розвиток протягом усього життя. Не надто тривалу, але дуже важливу частину свого життя людина проводить у школі, де велику роль відіграє інформаційно наповнене навчальне середовище. Отже, кожен учень поставлений в умови, коли необхідно швидко й оперативно сприймати й опрацьовувати інформацію.

Людину, здатну скласти із частин цілісний графічний образ слова та впізнати його значення, ще не можна назвати грамотною. Не заспокоює той факт, що випускники школи читають швидко. Значна їх частина має труднощі, опрацьовуючи не тільки наукові, але й художні, публіцистичні тексти тощо.

Ще донедавна в школі навчали переважно так званої «формальної грамотності», натомість функціональній грамотності, що розвивала б здатність читача вільно використовувати навички для отримання інформації з реального тексту, тобто його розуміння, трансформації, виділення в ньому найсуттєвішого, приділялося мало уваги. Вражають статистичні дані, наведені О. В. Соболевою: за результатами психологічних досліджень, тільки від 0,3 до 6% школярів повно й правильно розуміють самостійно прочитаний текст. Результати міжнародного порівняльного дослідження PISA 2000 року засвідчили також невтішні показники для країн пострадянського простору: для прикладу, Росія посіла між 27 і 29 місцем із 32 країн-учасниць.

В Україні накопичено дуже мало даних, що надають інформацію про рівень читацької грамотності українських, і київських зокрема, школярів. Проведене серед учнів середніх класів дослідження покликане привернути увагу педагогічної громадськості до проблеми читання й розуміння текстів,

а також надати інформацію про рівень сформованості умінь функціональної грамотності школярів ЗНЗ м. Києва.

Тема дослідження. Функціональна грамотність учнів 7-х класів ЗНЗ м. Києва.

Концепція дослідження. Уміння працювати з текстами й розуміти їхній зміст формуються в учнів середніх і старших класів не тільки на уроках рідної мови й літератури, а й інших предметів, тобто засобами всіх предметів у школярів розвивається загальнопредметна компетентність читання. Проведене дослідження не оцінювало швидкість читання або знання програмового матеріалу з предметів, а вивчало сформованість в учнів 7-х класів умінь працювати з текстом, розуміти прочитане.

У дослідженні оцінювалися такі вміння учнів:

- розуміти прочитане на фактологічному рівні (орієнтуватися в головних текстових референтах, виокремлювати й розуміти окремі факти тексту, виділяти ключові слова в тексті, визначати деталі, що пояснюють основні положення);
- інтерпретувати прочитане (визначати основні положення тексту, встановлювати змістові та логічні зв'язки між частинами тексту, ієрархію окремих частин тексту (головне — другорядне), порівнювати окремі частини тексту між собою, розуміти авторські думки й висновки);
- рефлексії й оцінювання учнями інформації (визначати характер реалізації авторського задуму, додавати нову інформацію до прочитаного тексту; спираючись на вже здобуту, вибирати інформацію для побудови власного судження).

Об'єкт дослідження — сформованість в учнів 7-х класів ЗНЗ м. Києва умінь розуміти прочитаний текст.

Вибір тестованих саме цієї вікової групи пояснюється кількома причинами. По-перше, досліджуваний період є одним із найскладніших в онтогенезі людини, коли відбувається перехід від дитинства до зрілості: перебудова ставлення підлітка до навколишнього світу і власної особи, у цей період формується життєва позиція, закладаються основи свідомого поведіння, вимальовується загальна спрямованість у формуванні моральних уявлень і соціальних установок.

У багатьох країнах світу саме у цьому віці завершується етап навчання в початковій школі й перехід до навчання в середній. У цей період випускники початкової школи проходять тестування, одне із завдань якого — оцінити вміння учнів читати й розуміти тексти.

По-друге, напевно, саме учні, які нині навчаються в 7-х класах, стануть учасниками міжнародного порівняльного дослідження з читання в 2012 році. Тому важливо, з одного боку, діагностувати рівень умінь учнів середнього шкільного віку повно розуміти тексти різних видів і стилів, а з іншого — зорієнтувати педагогів щодо особливостей роботи із завданнями міжнародних досліджень.

Предмет дослідження — усвідомлене розуміння текстів різних стилів учнями 7-х класів загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва.

Мета дослідження:

- 1) дослідити сформованість функціональної грамотності обстежуваних учнів 7-х класів;
- 2) вивчити чинники, що впливають на ставлення семикласників до читання, їхні читацькі уподобання та читацький досвід; їх вплив на розвиток розуміння учнями змісту різних видів текстів.

Завдання дослідження:

- 1) дослідити сформованість функціональної грамотності обстежуваних учнів 7-х класів;
- 2) визначити чинники, що можуть впливати на формування функціональної грамотності учнів середнього шкільного віку;
- 3) проаналізувати деякі психологічні особливості учнів 7-х класів.

Практичне значення дослідження.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що

- отримані дані можуть стати складовою загального комплексу заходів, які допоможуть коригувати навчальний процес і сприятимуть його удосконаленню;
- отримана інформація про уміння учнів 7-х класів розуміти тексти різних видів і стилів може бути використана учителями як суспільно-гуманітарного, так і математично-природничого циклів для удосконалення методики роботи з текстами;
- деякі результати дослідження можуть використати науковці та вчителі при написанні навчальних посібників з методики викладання предметів.

2. Загальна характеристика складу учасників дослідження

У дослідженні взяли участь 2644 семикласники (47,9% — дівчатка, 52,1% — хлопчики), із них розподіл учнів за районами такий (таблиця 2.1):

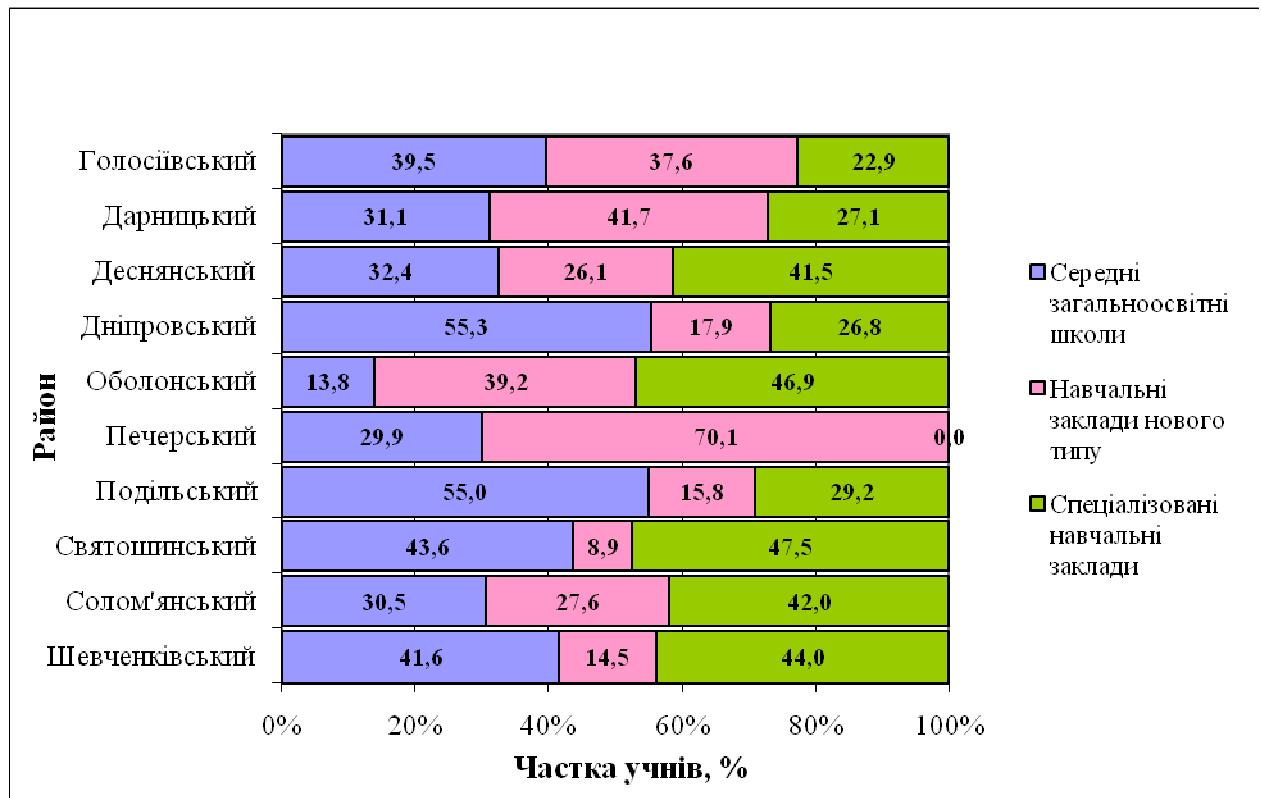
Таблиця 2.1

№	Назва району	Кількість обстежених класів	Кількість учнів району, які брали участь у дослідженні	Частка учнів району, які брали участь у дослідженні, %
1.	Голосіївський	12	258	9,8
2.	Дарницький	15	350	13,2
3.	Деснянський	19	429	16,2
4.	Дніпровський	14	302	11,4
5.	Оболонський	13	260	9,8
6.	Печерський	6	137	5,2
7.	Подільський	6	120	4,5
8.	Святошинський	14	282	10,7
9.	Солом'янський	9	174	6,6
10.	Шевченківський	14	332	12,6
	Усього	122	2644	100

36,8% учасників дослідження навчаються в середніх загальноосвітніх закладах, 34,9% — у спеціалізованих середніх школах, 28,3% — у ліцях і гімназіях. Співвідношення кількості обстежених класів за типом навчального закладу в кожному районі зображено на гістограмі 2.1.

Гістограма розподілу учасників дослідження за типом навчального закладу

Гістограма
2.1

У дослідженні взяли участь учні зі 118 навчальних закладів державної й комунальної форми власності (98,2% від загальної кількості обстежених ЗНЗ) та 4 школи (1,8%) — приватної форми власності (47 учнів).

3. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

3.1. Методи збирання й опрацювання інформації

Розробляючи інструментарій дослідження, збираючи емпіричну інформацію та опрацьовуючи результати, виконавці робіт використовували такі методи:

- *теоретичні*: аналіз, порівняння й узагальнення вітчизняного досвіду й зарубіжних сучасних підходів до організації та проведення тестування з читання; аналіз матеріалів міжнародних порівняльних моніторингових досліджень;

- *емпіричні*: розробка специфікації та завдань тесту; експертна оцінка контрольно-вимірювального інструментарію; педагогічне тестування;

анкетування та педагогічний експеримент для забезпечення об'єктивності отриманих результатів; шкалювання результатів тестування;

- *статистичні та інтерпретаційно-описові*: первинне комп'ютерне опрацювання отриманих результатів і їх представлення відповідно до вимог; кількісний і якісний аналіз результатів, аналіз вибірки учасників тестування; використання статистичних методик для опрацювання інформації; інтерпретація й узагальнення отриманих даних, установлення відповідності результатів гіпотезі.

Опрацювання результатів виконання завдань здійснено за допомогою комп'ютерних програм ABBYY FormReader, SQL-сервер 2005, SPSS, MS Excel.

3.2. Опис процедури нормування шкали оцінювання рівня знань учнів для вибіркового обстеження учнів 7-х класів

Для проведення обстеження учнів 7-х класів щодо читання та розуміння тексту була побудована імовірнісна стратифікована вибірка. Всього сформовано 3 страти окремо для кожного типу навчального закладу (середні загальноосвітні школи, навчальні заклади нового типу (ліцеї та гімназії), спеціалізовані навчальні заклади. В межах зазначених страт побудовано перелік навчальних закладів, упорядкований за районами м. Києва. Отже, реалізовано процедуру неявної стратифікації генеральної сукупності за районами.

Для проведення обстеження використовувались 6 варіантів тестових зошитів. Усі варіанти мали однакову структуру (текст і 8 завдань до нього), але відрізнялися за видом тексту, рівнем складності та оцінки сформованості певних умінь (виявлення інформації, інтерпретація тексту, рефлексія й оцінка), за видом відповіді (коротка відповідь, розгорнута відповідь, завдання множинного вибору з вибором однієї правильної відповіді). Кожен варіант мав власну шкалу оцінювання рівня знань і навичок учнів (таблиця 3.2.2).

Характеристика шкал оцінювання навчальних досягнень учнів за варіантами

Таблиця 3.2.1

Варіант	1	2	3	4	5	6
Максимальний тестовий бал	7,25	9,25	11,50	9,00	9,00	11,00

Для здійснення аналізу та забезпечення можливості порівняння результатів тестування виникла необхідність приведення шкали оцінювання кожного з варіантів тесту до уніфікованої шкали похідних балів, тобто було застосовано процедури нормування.

Для шкал оцінювання рівня знань учнів кращим приймається максимальне з фактичних значень вихідних балів відповідного варіанта, тому для процедури нормування використано

формулу:
$$\tilde{K}_{ji} = \frac{(K_{ji} - K_{ji}^{(\min)})}{(K_{ji}^{(\max)} - K_{ji}^{(\min)})} \quad (1)$$

де K_{ji} — фактичне значення i -го вихідного бала для j -го варіанта;

$K_i^{(\max)}$ — фактичне максимальне значення i -го вихідного бала для j -го варіанта;

$K_i^{(\min)}$ — фактичне мінімальне значення i -го вихідного бала для j -го варіанта.

Після застосування процедури нормування всі похідні бали для кожного варіанта можуть приймати значення в діапазоні від 0 до 1, при цьому чим ближче значення до одиниці, тим вище рівень навчальних досягнень учня.

Для зручності використання та інтерпретації результатів здійснено перехід від шкали оцінювання з діапазоном значень від 0 до 1 до шкали оцінювання з діапазоном значень від 0 до 100 шляхом множення нормованих балів учнів на 100:

$$\tilde{K}_{ji}^{100} = \tilde{K}_{ji} \cdot 100$$

де $\tilde{K}_{ji}^{100}$ — значення i -го похідного бала для j -го варіанта за 100-бальною шкалою;

$\tilde{K}_{ji}^{100}$ — значення i -го нормованого бала для j -го варіанта.

Для зручності порівняльного аналізу результатів тестування за кожним варіантом тесту доцільно виділяти чотири групи учнів (див. таблицю 3.2.2).

Рівні навчальних досягнень учнів

Таблиця 3.2.2

Рівень навчальних досягнень учнів	Кількість набраних балів
Початковий	0 – 24
Середній	25 – 49
Достатній	50 – 74
Високий	75 –100

ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

3.3. Структура тестів та їх характеристика за рівнями розуміння

Щоб оцінити рівень сформованості в учнів умінь розуміти текст, їм було запропоновано 6 варіантів тестових зошитів. У кожному тесті використано 4 завдання (адаптовані або без змін) міжнародних порівняльних досліджень із читання і 4 завдання, розроблені методистами Центру моніторингу столичної освіти. Кожен учень мав за 45 хвилин прочитати текст і відповісти на 8 запитань. У тестах використано завдання з кількома варіантами відповідей з однією правильною, а також завдання з короткою або розгорнутою відповіддю.

Учням запропоновано такі тексти:

- а) твори художньої літератури, зокрема драматичний;
- б) побутові тексти: повідомлення, інструкція, приватний лист;
- г) науково-популярні тексти з підручника з використанням малюнків, графіків, схем.

Завдання тесту мали на меті виміряти вміння учнів 7-х класів розуміти прочитаний текст за такими рівнями: фактологічним, концептуальним та інтегративним.

Фактологічний рівень розуміння передбачає, що учень може виявляти інформацію, подану в тексті, зокрема він уміє:

- орієнтуватися в головних текстових референтах;
- виокремлювати й розуміти окремі факти тексту;
- виділяти ключові слова в тексті;
- визначати деталі, що пояснюють основні положення.

Концептуальний рівень розуміння передбачає вміння інтерпретувати прочитане, а саме:

- визначати основні положення тексту;
- встановлювати змістові та логічні зв'язки між частинами тексту;
- встановлювати ієрархію окремих частин тексту (головне — другорядне);
- порівнювати окремі частини тексту між собою (частини тексту, що стосуються однієї проблеми);
- розуміти авторські думки й висновки;
- визначати комунікативну інтерпретацію автора, зокрема такі аспекти: *повідомляти — констатувати — стверджувати; описувати — оцінювати — реферувати; пояснювати — порівнювати — узагальнювати — робити висновки;*

обґрунтовувати — спростовувати; коментувати — аргументувати.

На **інтегративному рівні розуміння** відбувається рефлексія й оцінювання учнями інформації, що передбачає сформованість таких умінь школярів:

- визначати характер реалізації авторського задуму;
- додавати нову інформацію до прочитаного тексту, спираючись на вже здобуту;
- вибирати інформацію для побудови власного судження.

Тестові завдання в усіх варіантах відповідали названим вище рівням розуміння текстів, але в кожному варіанті були представлені лише ті складові, які можна перевірити на відібраних для оцінювання текстах. В таблиці 4.1.1 наведено розподіл завдань кожного варіанта за рівнями розуміння тексту.

Таблиця 4.1.1

Варіант	Виявлення інформації (%)	Інтерпретація тексту (%)	Рефлексія й оцінювання (%)
1 «Озеро Чад»	75,0	12,5	12,5
2 «Аманда й Герцогиня»	12,5	37,5	50,0
3 «Працевдатне населення»	37,5	25,0	37,5
4 «Програма добровільного щеплення»	25,0	50,0	25,0
5 «Графіті»	25,0	25,0	50,0
6 «Бігуни»	37,5	37,5	25,0
У цілому	35,4	31,3	33,3

Відкриті завдання були складені так, щоб можна було оцінити вміння учнів:

- 1) висловити власну думку щодо прочитаного відповідно до поставленої цілі, обґрунтувати свої погляди й переконання, навести доречні аргументи;
- 2) надати своєму висловлюванню форму, відповідну до мети;
- 3) повно й точно сформулювати власну думку;
- 4) підтвердити чи заперечити (погодитися або не погодитися з думкою автора прочитаного твору);
- 5) обрати правильно стиль власного висловлювання залежно від теми, над якою учень розмірковує;

- б) послуговуватися категоріями часу й простору для впорядкування подій:
  - а) правильно розташовувати їх у просторі й часі;
  - б) усвідомлювати проміжок часу між подіями;
  - в) правильно впорядковувати події хронологічно.
- 7) аналізуючи події, розуміти їх причини й наслідки, здогадуватися про причини, передбачати наслідки подій (для героїв прочитаних текстів і для власного життя).

Щоб виконати завдання успішно, учням необхідно було вміти також уважно читати тексти й завдання до них.

3.4. Характеристика текстів за видами

У сучасній науці існують різні підходи до розуміння поняття текст. У герменевтиці, наприклад, під текстом розуміють будь-який запис — від традиційного до запису тексту в будь-якій знаковій системі, від форми безпосереднього живого висловлювання до вираження почуттів і емоцій у формі вигуків.

Під час проведення дослідження використано тексти різних видів і стилів, різноманітної тематики, що характеризуються такими особливостями:

- 1) *за змістом*: зв'язністю й послідовністю; доступністю змісту; використанням фактичного матеріалу (наукові тексти), наявністю художнього вимислу (художні) або авторською оцінкою (публіцистичні тексти);
- 2) *за способом синтаксичної організації мовлення, а також за виглядом пунктуаційного просторово-графічного оформлення*: традиційний лінійний запис зв'язного мовлення (переважна більшість використаних у дослідженні текстів) і просторова організація тексту, що передбачає внесення інформації (показників) у відповідні графи в таблицях, схемах, діаграмах тощо. Інформацію в них можна передавати словами, цифрами або змішаним способом (див. текст 1 «Озеро Чад», текст 3 «Працевдатне населення»);
- 3) *за формою розподілу текстового матеріалу*: суцільні й несучільні. Зважаючи на особливості текстів, представлених у підручниках для 7-го класу, учням були запропоновані тексти в такій пропорції:

- *суцільні (99,88%)*: 1) розповідь (текст художнього стилю, листи, газетна стаття, інформаційна листівка); 2) пояснення (визначення театральних професій); 3) аргументація (наукове обґрунтування);
- *несуцільні (0,12%)*: 1) малюнки; 2) діаграми; 3) схеми.

Характеристика текстів за представленою ситуацією та формою тексту наведена в таблиці 4.2.1.

Таблиця 4.2.1

Варіант	Ситуація	Формат тексту
1. «Озеро Чад»	суспільна	несуцільний
2. «Аманда й Герцогиня»	приватна	суцільний
3. «Працевдатне населення»	просвітницька	несуцільний
4. «Програма добровільного щеплення»	суспільна	суцільний
5. «Графіті»	суспільна	суцільний
6. «Бігуни»	просвітницька	суцільний

3.5. Оцінювання завдань тестів

За виконання переважної більшості завдань закритої форми з вибором однієї правильної відповіді учні могли отримати 0 (неправильна відповідь або завдання не виконано) або 1 бал (правильна відповідь). У завданнях закритої форми, що склалися з кількох підпунктів, кожна позиція оцінювалася окремо. Відкриті завдання з розгорнутою відповіддю оцінювалися від 0 до 2 балів так: «правильна відповідь», «неповна правильна відповідь», «неправильна відповідь» (враховувалася правильність і вичерпність відповіді).

Оскільки тестування мало на меті оцінити рівень сформованості вмінь правильно й повно розуміти текст, під час перевірки відповідей не враховувалися допущені учнями орфографічні, пунктуаційні, лексичні та граматичні помилки, якщо вони не спотворювали відповіді.

Тестові бали не переводилися в 12-бальну систему оцінювання.

5. Загальна характеристика результатів виконання учнями 7-х класів тестових завдань

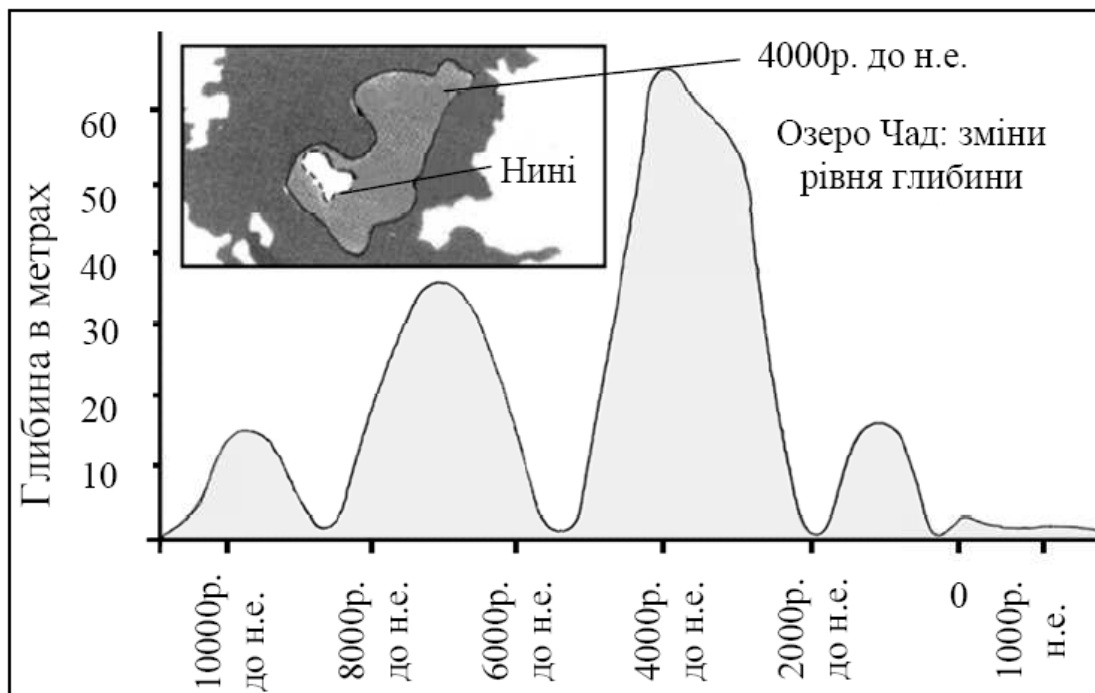
Варіант 1 «Озеро Чад»

У 1 варіанті використано несуцільний текст науково-популярного стилю. Учні мали прочитати текст і проаналізувати малюнок і діаграму, що його доповнюють.

Зразок тексту

На графіку зображено зміни рівня глибини озера Чад, що лежить у південній частині пустелі Сахари. Озеро Чад повністю зникло приблизно 20 000 років до нашої ери за доби останнього Льодовикового періоду. Приблизно 11 000 років до нашої ери воно з'явилося знову. Нині його глибина, рослинний і тваринний світ приблизно такий, яким був у 1000 році нашої ери.

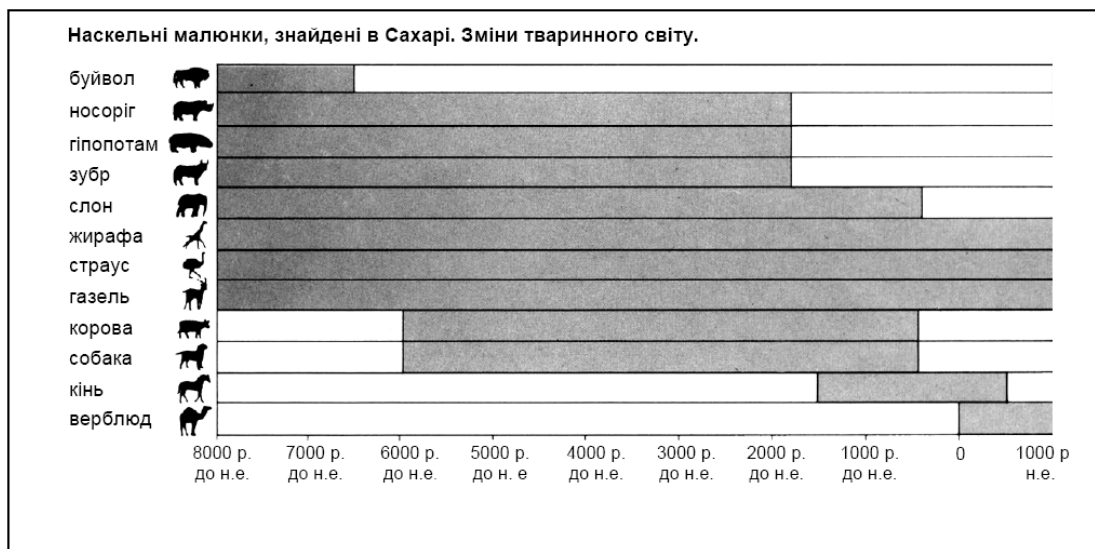
Малюнок 1

На діаграмі 1 зображено наскельне мистецтво в пустелі Сахарі (давні малюнки або живопис, знайдені на стінах печер) і зміни у тваринному світі.

Діаграма 1

Наведемо запропоновані учням завдання й проаналізуємо повноту й правильність їх виконання. У завданнях закритої форми жирним шрифтом позначено правильну відповідь.

Скористайтеся інформацією про озеро Чад, уміщеною на попередній сторінці, відповідаючи на запитання.

- Озеро Чад лежить на

А півночі Сахари;	В заході Сахари;
Б півдні Сахари;	Г сході Сахари.
- Яка глибина озера Чад нині?

А Близько двох метрів.	В Близько п'ятдесяти метрів.
Б Близько п'ятнадцяти метрів.	Г Воно повністю зникло.
- Визначте, який приблизно рік відповідає початковій точці графіка на малюнку 1?
_____
- Чому автор вибрав саме цей рік як початкову точку на графіку?
_____
- Діаграма 1 ґрунтується на припущенні, що

А тварини, зображені на наскельних малюнках, мешкали в районі озера Чад у той час, коли їх малювали;	Б художники, які зобразили тварин, володіли високою технікою малюнка;
В художники, які зобразили тварин, мали можливість мандрувати на великі відстані;	Г не було спроби приручити тварин, зображених на наскельних малюнках.

- близько 12 000;
- близько 11 000 років до н.е.

Учні наводили неправильні (10 000 р. до н. е.; 13 000 р. до н. е. — помилка при використанні масштабу) або взагалі невмотивовані відповіді, тому що не вміють прочитати інформацію, подану не в текстовому, а графічному вигляді (15 000 р. до н. е., 5 000 р. до н. е., 1 008 р. н. е.).

Щоб відповісти на запитання 6, учні мали порівняти дві інформації: інформацію, сформульовану на початку тексту про те, що рослинний і тваринний світ приблизно такий, яким був у 1000 році нашої ери, віднайти на діаграмі 1000 рік і прочитати, які у той час жили тварини. Повною правильною була відповідь: «верблюд, газель, страус, жирафа».

Повну правильну відповідь дали 60% учнів; частково правильну — 36,6% (правильно назвавши тварин, які живуть нині біля озера Чад, частина учнів доповнила цей список іншими видами, застосувавши раніше набуті знання з інших джерел і певною мірою проігнорувавши інформацію з тексту, що «Нині...тваринний світ приблизно такий, яким був у 1000 році н.е.»).

Трохи більше половини тестованих (58%) правильно відповіли на 8 запитання. Повна правильна відповідь — буйвол. Даючи неправильні відповіді, учні не враховували інформацію з першого абзацу тексту й діаграми, зокрема, називаючи верблюда, не врахували, що нині «тваринний світ приблизно такий, яким був у 1000 році нашої ери», отже, верблюд є одним із найдавніших мешканців озера Чад.

5 завдання тесту на інтерпретацію передбачало, що учні проаналізують варіанти відповідей і, спираючись на загальне розуміння контексту, зроблять правильний висновок. Його правильно виконали 77% семикласників, значна частина тестованих взагалі не приступили до роботи.

4 завдання на рефлексію й оцінювання мало на меті оцінити, як учні вміють установлювати причинно-наслідкові зв'язки. Хоч воно пов'язане з 3 завданням, але відповідь на це запитання зараховано повністю і в тому разі, коли на попереднє завдання учень відповів неправильно.

Повна правильна відповідь — «Озеро Чад з'явилося знову 11000 років до н.е. після того, як воно повністю зникло близько 20000 років до н.е.». Варто зазначити, що під час перевірки враховувались будь-які інші формулювання, що повністю відповідали змісту відповіді. Зараховані як правильні також відповіді:

- Озеро Чад зникло за доби Льодовикового періоду й потім з'явилося знову приблизно в цей час.

- Воно знову з'явилося тоді (відповідь зараховувалась за умови, що на попереднє запитання учень відповів правильно, тобто 11000 р. до н.е.).
- Близько 11000 років до н.е. воно з'явилося знову.
- Озеро з'явилося знову після того, як 9000 років воно не існувало.

Неправильні відповіді були пов'язані з тим, що тестовані невдало спробували об'єднати матеріал графіка й діаграми, зосередившись на тваринному світі Сахари, й не зважили на інформацію, вміщену в тексті перед малюнком. Наводимо деякі зразки неправильних відповідей:

- Тоді розвивався тваринний світ, все живе виходило на сушу.
- Бо саме в той час там мешкало найбільше тварин; бо в тому році було найбільше тварин.
- Щоб показати тварин.
- Бо тоді люди об'єднувалися й могли приручати тварин.
- Тому що тоді з'явилися наскельні малюнки.

Частина тестованих помилилися, тому що не використали у своїй відповіді слова «знову» або «після тривалого часу зникнення» через неуважну роботу з текстом («Озеро Чад повністю зникло приблизно 20 000 років до нашої ери за доби останнього Льодовикового періоду. Приблизно 11 000 років до нашої ери воно з'явилося знову»):

- Тому що цей рік є приблизним виникненням озера Чад.
- Тому що озеро Чад з'явилося (народилося, почало існувати, заснували) саме у той рік.
- Бо якраз тоді озеро Чад тільки з'явилося і почало розвиватися.
- Тому що раніше цього озера не було.

Частина учнів відповіла помилково, тому що аналізувала лише інформацію з малюнка 1:

- Тому що раніше озеро Чад було велике, а якщо поглянути нині, то його майже нема.
- Тому що тоді озеро Чад було найбільше за всю його історію.
- Тому що в цей рік озеро почало зникати.
- Тому що в цей рік було найменше води в озері Чад.

У деяких відповідях можна побачити слабкі намагання об'єднати матеріал першого абзацу тексту й малюнка 1:

- Була (закінчувалася) доба останнього Льодовикового періоду.
- Тому що він хоче показати, яка глибина була спочатку і потім.
- Бо саме цей рік був розквітом озера Чад після його пересушення.

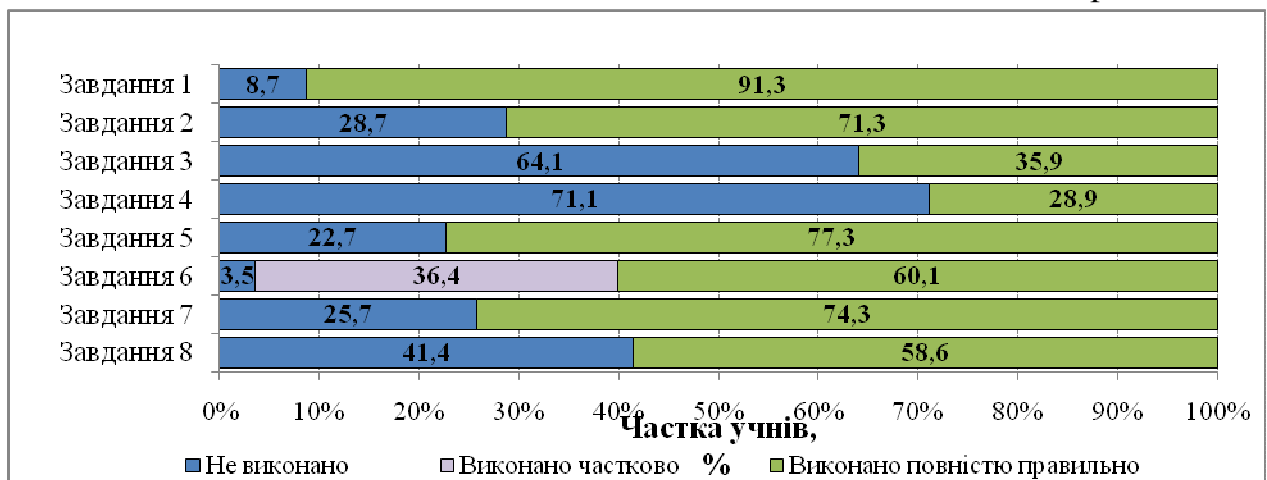
Невмотивовані відповіді частини тестованих на це запитання можна пояснити повним нерозумінням ними змісту запитання:

- Тому що автор досліджував, спостерігав за цим процесом і позначив точку на графіку.
- Бо автор прийшов до цього місця, бо не знав, коли малювати.
- Можливо, він жив у ці часи і був важливою особою та хотів, щоб через багато років люди знали про це.
- Тому що зараз там живуть люди.
- Тому що до цього, мабуть, не вміли писати.
- Тому що це було до нашої ери.
- Тому що це найдавніший рік, який є на малюнку.
- Тому що в цьому році озеро було досліджене першими племенами, які там жили.

Результат виконання завдання: правильно виконали 28% учнів, не приступили до виконання або дали неправильну відповідь 71% школярів (переважно ті діти, що неправильно відповіли на попереднє запитання).

Розподіл учнів за рівнем виконання завдань наведено на гістограмі 5.1.

Гістограма 5.1

Варіант 2 «АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ»

У 2 варіанті для роботи учням запропоновано два тексти: перший — уривок з драматичного твору, у якому в 1-й яві наведено розмову двох персонажів — молодій дівчині Аманди й герцогині, у 2-й — Аманди й принца (за браком місця увесь текст у звіті не наводиться).

У другому тексті наведено перелік театральних професій (актор, режисер, художник-дизайнер, відповідальний за реквізит, освітлювач) і характер роботи кожного з них. Наводимо приклад опису трьох із них:

Актор: грає роль певної особи на сцені.

Режисер: ставить п'єсу, стежить за виконанням ролей на сцені. Він не тільки розставляє акторів, визначає їх рух по сцені, коригує їхню гру, а й пропонує свою інтерпретацію сценарію.

Художник-дизайнер: створює ескізи костюмів і декорацій. Потім за ними виготовляють костюми й декорації необхідних розмірів.

Запропоновані два тексти за форматом є суцільними, перший належить до художнього стилю.

Наводимо зразки завдань до текстів 2 варіанта:

1. Герцогиня вдається до хитрощів, котрі змусять:

А Принца провідувати її частіше;

Б Принца нарешті одружитися;

В Принца забути про своє горе;

Г Аманду поселитися в палаці разом із нею.

2. В уривку додатково до слів, які говорять актори, указано, як їм треба грати свої ролі й що робити технічному персоналові.

Як ці вказівки надруковано в тексті?

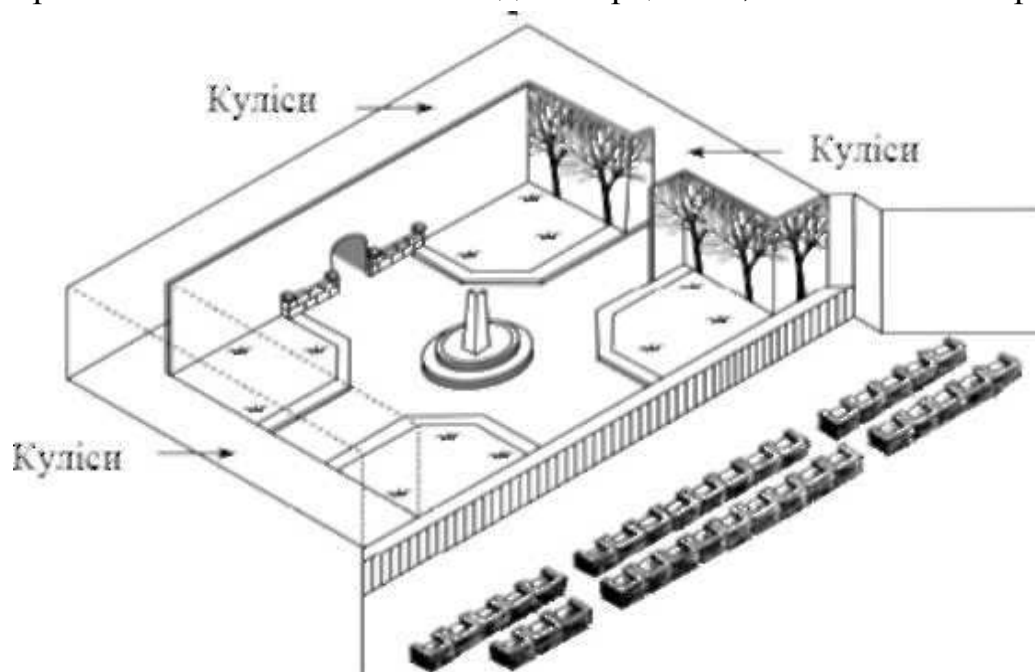
3. У наведеній нижче таблиці названо технічний персонал, що бере участь у постановці цього уривка п'єси. Заповніть таблицю, вписавши з тексту п'єси одну з вказівок по сцені, виконання якої по-требує участі кожного з цих спеціалістів.

У першому рядку наведено зразок, як це робити.

Фахівці театру	Вказівки по сцені
Художник-дизайнер	<i>Лавка навколо маленького обеліска</i>
Відповідальний за реквізит	
Звукорежисер	
Освітлювач	

4. Режисер розставляє акторів на сцені. На схемі місце Аманди він позначив буквою «А», Герцогині — «Г».

Поставте літери «А» і «Г» на схемі, наведеній нижче, на тих місцях, де приблизно могли стояти Аманда й Герцогиня, коли з'явився Принц.

5. Ближче до кінця цього уривка Аманда сказала: «Він не впізнав мене...»
Що це означає?

А Принц не подивився на Аманду.

Б Принц не зрозумів, що бачив Аманду в магазині.

В Принц не зрозумів, що він уже зустрічав її.

Г Принц не помітив, що Аманда схожа на Леокадію.

6. У розмові з Амандою Герцогиня каже: «Світ нерозумний, дитино моя, бо бачить лише те, що виставлено напоказ: жести, знаки, офіційні люб'язності...»

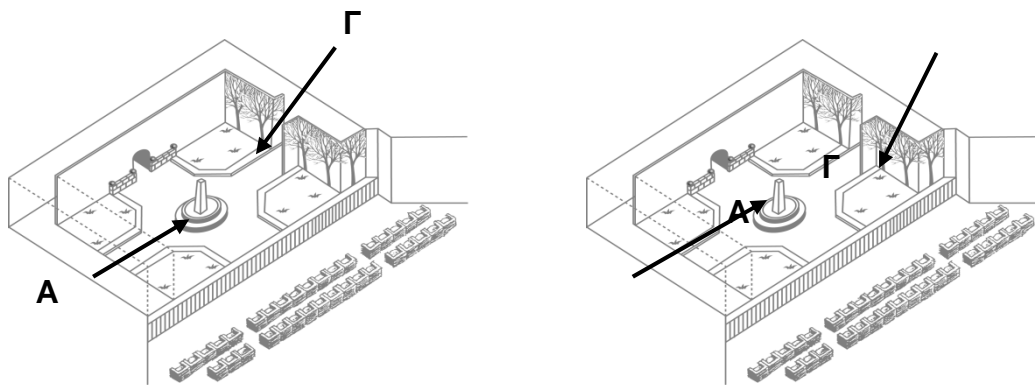
Як зустріч Принца й Аманди спростувала думку Герцогині? Відповідь сформулюйте своїми словами (2–3 речення).

7. Чому Герцогиню хвилювала доля Принца? Відповідь дайте 1–2 реченнями.

8. Як Ви оцінюєте вчинок Герцогині? Відповідь дайте 1–2 реченнями.

У тесті одне завдання перевіряло фактичне розуміння інформації в художньому тексті. Особливість виконання його полягала в тому, що учням під час читання треба було подумки уявити сцену й місце розташування героїв на ній. Хоч завдання оцінювало найпростіші вміння працювати з текстом, учням воно видалося досить складним. Незвичність роботи полягала в тому, що на уроці вони найчастіше знаходять і читають уривок у тексті, але ніколи не здійснюють такі мисленнєві операції. Правильну відповідь семикласникам треба було позначити на схемі.

Правильна відповідь: літера А означає, що Аманда стояла біля обеліска; Г, що герцогиня сховалася біля дерев парку з одного або іншого боку сцени. У відповіді можна було зробити позначку в будь-якому іншому місці схеми, що не суперечить змісту тексту.

Правильно відповіли на запитання 40% тестованих, частково правильну — 33% (позначили правильно місце перебування тільки однієї з героїнь).

Не зрозуміли завдання або тексту — 26%. Найтипівіші помилки: Аманду й Герцогиню позначено в глядацькому залі; Аманда й Герцогиня стоять поруч на краю сцени перед глядачами; обидві біля обеліску, але з різних сторін,— вказують на відсутність уяви школярів під час читання драматичного твору (можемо припустити, що й будь-якого іншого тексту художнього стилю!). Отже, майже в третини семикласників на уроках української літератури творча уява спить, а тому твір не справляє на таких читачів того емоційного впливу, який мав би справити.

Художній текст — прекрасний матеріал для оцінювання сформованості в школярів середнього віку умінь інтерпретувати й оцінювати прочитане.

Розгляньмо групу завдань, що перевіряли, як учні вміють аналізувати, порівнювати й пояснювати текст, а також визначати головну, необхідну для відповіді, та другорядну інформацію.

Правильно пояснити зміст уривка учень зможе тільки тоді, коли детально проаналізує його складові й виділить систему зв'язків і узагальнень, що знаходяться як у тексті, так і поза ним. У тесті учні виконували завдання на інтерпретацію (завдання 1, 3, 5), які вимагали від них елементарного аналізу або порівняння змісту частин одного або обох текстів.

На цьому етапі учні здійснювали аналітико-синтетичне опрацювання частин, із яких складалося загальне розуміння тексту.

Запитання 1 і 5 не були для учнів складними. Пояснюється це тим, що, по-перше, вони були із варіантами відповідей, а по-друге, опрацьовуючи тексти художнього стилю на уроках української та зарубіжної літератури, словесники багато часу приділяють аналізу мотивів поведінки героїв твору. Як наслідок — від 81 до 86% тестованих відповіли на них правильно.

Правильно виконати завдання 3 могли учні, які вміли порівняти описання характеристик фахівців театральних професій, наведених у тексті 2, та деталі з тексту 1. У наведеній нижче таблиці вказано, як мали відповісти семикласники на завдання. Відповідь вважали правильною і при наявності цитат із тексту.

Таблиця

Спеціалісти театру	Вказівки по сцені
Відповідальний за реквізит	Валізка, велосипед; (варіанти: «встає з велосипеда», «сідає на велосипед», «підняла свою маленьку валізку»)
Звукорежисер	Тиша, спів денних або нічних птахів, свист вітру, дзвінок велосипеда; (варіанти: «нічні птахи заступили денних», «парк сповнився щебетом птахів», «чутно дзвінок велосипеда у вечірньому повітрі», «дзвінок дзеленькнув у темряві ще раз», «чутно дзвінок велосипеда вдалині», «вітер свище у кронах дерев»)
Освітлювач	Ефект сутінків, тіні, темрява; (варіанти відповідей: «парк сповнився тінями», «сутеніє», «вечірнє повітря», «в тіні дерев», «абсолютна темрява»)

Правильно виконали завдання 64% тестованих.

Неправильні відповіді були пов'язані з тим, що частина тестованих не зуміла використати в повному обсязі інформацію з тексту 2 про визначення театральних професій. У переліку в тексті 2 наведено, чим займаються костюмер і художник-дизайнер, натомість у завданні про них не згадано. Поверхове ознайомлення й призвело до помилок у відповідях частини тестованих: вони зарахували декорації й костюми до обов'язків відповідального за реквізит (обеліск, статуя; декорація, дерева і галявина, фонтан посеред парку; завіса; доріжка, арка, намальовані дерева; лава; авто; трава на бордюрах; море; куліси; капелюх; капелюшки).

Інша група тестованих, не дочитавши завдання до кінця, переказала текст 2. Наводимо приклади неправильних відповідей:

- *відповідальний за реквізит*: за речі, які є на сцені; готує реквізит; відповідає, щоб на сцені все було; букети квітів; готує крісла, лампи, листи; відповідає за декорації і костюми;
- *звукорежисер*: відповідає за всі звукові ефекти під час вистави; сидить за звуковим пультом; за звук на сцені; звуковий пульт;
- *освітлювач*: освітлення – це дуже складний процес, і тому в справді гарному театрі 10 освітлювачів. Треба 10 або більше ламп, щоб гарно освітлювати; за якісне світло на сцені.

Окрему групу неправильних відповідей складають такі, у яких взагалі відсутній зв'язок між відповіддю й завданням:

- крісла в залі; поставити крісла на сцену (про відповідального за реквізит);
- розмова акторів; розмова; куліси позаду сцени; прохання посилити звук. Я вважаю, якщо на сцені, то може у них є звуковим пультом (про звукорежисера);
- освітлення на акторів та на предмети; місяць; куліси з обох сторін. Вимкніть світло в залі (про освітлювача).

Такий вид когнітивної діяльності, як оцінювання, передбачає формулювання судження і є неможливим без інтерпретації.

Щоб успішно виконати цю групу завдань, тестованим необхідно було зрозуміти:

- переносні значення багатозначних слів;
- залежність значення слова від контексту;
- імпліцитний зміст тексту, який знаходиться поза текстом (підтекст).

На цьому етапі роботи на відповіді позначаються особисті переконання і досвід читача, а також на його позицію впливають соціально-культурні та історичні обставини тощо.

У завданнях 6, 7, 8 тестовані мали не тільки реконструювати думки героїв, а й оцінити їхні вчинки. Це вимагало від семикласників активізації власної мисленнєвої діяльності, розуміння того, що відчували в певний момент герої, а

отже, учні мали зрозуміти й оцінити погляди автора й висловити власну думку, тобто перейти на рівень продуктивного мислення.

Відповідаючи на запитання 6, учні мали зрозуміти й пояснити, що для людей важливим у стосунках має бути не зовнішність їхніх друзів, близьких, коханих, а їхній внутрішній світ. Тому Принц не помітив, що Аманда схожа на Леокадію, і тим спростував думку Герцогині. Це і була правильна відповідь. Частково правильні відповіді (зберігаємо авторські формулювання відповідей):

- Принц, мабуть, запам'ятав не зовнішню, а внутрішню красу Леокадії.
- Принц мав упізнати Леокадію не за зовнішністю чи манерою поводитися, а за її душею; він мав її відчути, а Аманда зовсім інша.
- Принц не відчув душею, що то Леокадія.

Неправильні відповіді пояснюються кількома причинами:

1) учні пояснювали цитовані слова герцогині, не зваживши на саме завдання (треба було зрозуміти зміст думки герцогині й пояснити, як зустріч принца й Аманди спростувала думку герцогині). Зразки відповідей:

- Тільки з поведінки та дій людини можна судити про людину і навіть можна її полюбити.
- Аманда ввічливо запитала Принца і тим самим повинна була бути схожою на Леокадію, та Принц не помітив цього.
- Це означає, що людям було байдуже до жестів, знаків, офіційних люб'язностей, а прояв ввічливості для них важливий.
- Існує щось вище жестів, знаків, можливо, інтуїція.
- Аманда виявила люб'язність, а Принц на це не звернув уваги.
- Він знав усі жести та офіційні люб'язності Леокадії, тому він Аманду не впізнав.
- Не завжди людей можна впізнати за вродою, а за жестами, знаками, офіційними люб'язностями;

2) інша група учнів не звернула уваги на думку герцогині й не зрозуміла її, а відповідала відразу на запитання. Зразки відповідей учнів (із збереженням формулювань учнів):

- Герцогиня подумала, що, може, Принц і не пам'ятає, як виглядала Леокадія.
- Що йому потрібна тільки Леокадія. Йому ніхто її не замінить. Він її буде пам'ятати довго.
- Вона зрозуміла, що Аманда не зможе замінити Леокадію й що Принц кохає лише Леокадію, тому, як би вона не старалася, вона не зможе змусити Принца забути Леокадію.
- Аманда була дуже схожа на його жінку, але він відчував, що то не вона.
- Принц не зміг впізнати Аманду, тому що він не очікував її побачити.
- Вона зрозуміла, що Принц потроху забуває Леокадію, і тому він не помітив, що Аманда схожа на Леокадію;

3) наступна група учнів не зрозуміли завдання, їхня відповідь не стосувалася поставленого запитання. Зразки відповідей:

- Те, що він не зрозумів, що це Аманда. Вона, мабуть, того хотіла.
- Вона сказала: «Вибачте, сер, ви не скажете, як мені пройти до моря?»
- Герцогиня хоче показати Аманді, який тяжкий справжній світ і яке непередбачуване життя.
- Принц просив у Аманди допомоги.
- Герцогиня сховалася в тіні дерев, щоб почути розмову Аманди з Принцом.
- Вона була підлиза.
- Герцогиня спростувала свою думку тому що вона була його тіткою.
- Аманда ледь не розплакався коли побачив Принца коли побачила тебе вперше;

4) частина учнів частково зрозуміла думку герцогині, але пояснила зміни в поведінці героїні тим, що було темно. Зразки відповідей:

- Принц не звернув на це уваги, Герцогиня засумувала, адже думала, що ця ідея стосовно Аманди спрацює, але нічого не спрацювало, адже було темно.
- Аманда стояла в темряві, якби вона трохи вийшла на світло, все було б інакше.
- Герцогиня спростувала свою думку, бо Принц не побачив у Аманді схожості з Леокадією: було занадто темно.
- Герцогиня подумала, що було темно і він бачить її іншою.

Повну правильну відповідь на запитання дали тільки 11%; частково правильно — 1% тестованих. Неправильно відповіли або не приступили до виконання (а таких переважна більшість) — 87,8%. Отже, якщо в тексті немає прямої вказівки на відповідь чи будь-якого натяку на поставлене запитання й від учнів вимагалось абсолютної самостійності в судженнях, результативність виконання знижується.

7 і 8 завдання оцінювали, як учні вміють розуміти, спираючись на текст, мотиви вчинків героїв (Чому герой так вчинив?) та оцінювати їх поведінку. Повну або частково правильну відповідь дали майже 61% тестованих. Наводимо зразки правильних відповідей:

- Герцогиня, як тітка, дуже любила Принца. Їй не байдужа його доля. Герцогиня бачила, як страждає принц, тому думала, що її маленькі хитрощі допоможуть йому позбавитися від страждань.
- Тітка переймається, аби від туги Принц не помер чи не віддалився від неї, не усамітнився, не втратив цікавості до життя, не страждав.

Зразки неповних відповідей:

- Тому що вона хвилювалася, що в неї заберуть Принца; тому що покійна дівчина відібрала б його у Герцогині дуже скоро (перефразували слова «інакше ця покійна дівчина відбере його в мене дуже скоро» без пояснення).
- Вона не хотіла бачити його, коли він страждав (неточності у слововживанні).

Не змогли відповісти на запитання взагалі або відповіли на нього неправильно 39,5%. Можемо назвати кілька причин, що вплинули на неправильні відповіді учнів:

1) перша група неправильних відповідей була пов'язана з тим, що частина тестованих не розуміє ролі художньої деталі в тексті, не навчена виділяти ключові слова, спираючись на які можна побудувати власні умовиводи (ключові слова: «рідна тітка Принца», «щоб Аманда допомогла їй звільнити Принца від спогадів, які його переслідують», «він мене зненавидить», «неначе стара жінка», «схожа на зовсім стару жінку», «благаю», «благально додала»). Зразки неправильних відповідей:

- Вона хотіла, щоб він був її (невдала інтерпретація слів Герцогині «інакше ця покійна дівчина відбере його в мене дуже скоро»).
- Вона хотіла, щоб Принц провідував її частіш (використано один із варіантів відповідей на запитання 1 тесту).
- Тому що він би одружився з іншою людиною і Герцогиню могли вигнати з королівства.

2) нерозуміння або спотворення частин змісту прочитаного:

- Бо Герцогиня – рідна тітка Принца, а він закохався в неї.
- Бо вона його тітка і хотіла, щоб він одружився з нею.
- Тому що він подобався Герцогині.
- Бо Герцогиня не дуже довіряє Аманді, а в п'єсі між Принцом та Амандою виникає симпатія.
- Тому що він повинен буде правити королівством, а в голові тільки думки про Леокадію.
- Бо герцогиня його мати.

На останнє запитання учні мали дати повну розгорнуту відповідь, сформульовану 1-2 реченнями. Результат виконання завдання: виконали завдання правильно 30,8% тестованих, дали частково правильну відповідь 47%, не відповіли взагалі або відповіли неправильно 22% семикласників. Цікава закономірність простежується у відповідях: більшість тестованих вчинок герцогині оцінили як негативний, побачили в ньому не турботу, а егоїзм героїні.

Зразки повної правильної відповіді:

- позитивно, тому що Герцогиня прагне допомогти Принцу в складній життєвій ситуації, хоче повернути йому інтерес до життя, йдучи навіть на обман й усвідомлюючи, що Принц її зненавидить, коли виявить цей обман.
- негативно, тому що Герцогинею керує звичайний егоїзм, про що свідчать її слова «відбере його в мене».
- Герцогиня лише боїться самотності, бо Принц через своє горе дуже віддалився від тітки; тому вчинком Герцогині керує звичайний

страх, адже вона усвідомлює, що вже немолода і потребує допомоги, підтримки, а Принц байдужий до всього світу і до неї також.

- думаю, що обманювати недобре і втручатися в приватне життя інших непристойно, тому мені не подобається поведінка герцогині.

Неповні відповіді можна поділити на такі групи:

1) зараховували як неповну правильну відповідь, сформульовану одним словом. Зрозуміло, що якщо учень писав тільки «позитивно» або «негативно», він не виконував умову завдання, адже свою думку треба було обґрунтувати. На жаль, доволі значна частина помилок пов'язана саме з тим, що учні не навчені працювати з інструкціями до завдань, не дочитують вказівки до кінця або не аналізують їх. Зважаючи на те, що на це запитання відповідали учні середнього шкільного віку, відповідь одним словом була в дослідженні зарахована як частково правильна, однак учителям треба відпрацьовувати такі уміння на уроках;

2) у частини учнів у відповідях немає чіткої оцінки вчинків героїв, відсутні переконливі аргументи, через що відповідь звучить не зовсім переконливо й двозначно:

- вона хотіла позбавити його страждань, щоб він не мучився;
- вона хотіла зробити краще і собі, і Принцу;
- вона думала тільки про свою вигоду;
- герцогиня хвилювалася, що принц помре від горя.

Неправильні відповіді пов'язані з тим, що учні не зрозуміли змісту прочитаного, їхні відповіді не спираються на текст, є невмотивованими. У значної частини учнів, які відповіли неправильно, відчутна лексична бідність словникового запасу, загальний невисокий рівень.

Типові помилки, що позначилися на оцінюванні, можна об'єднати в такі групи:

1) наявність фактичних помилок, нерозуміння логічних зв'язків у тексті, що призвело до утруднення або повного нерозуміння прочитаного:

- я вважаю, що як мати вона поступила правильно, бажаючи допомогти сину;
- Герцогиня хотіла, щоб Принц її полюбив;
- Герцогиня зробила правильно, тому що вона допомогла Принцу змиритися зі смертю Леокадії;
- Вона хотіла відновити спогади про Леокадію;

2) у відповідях відсутній будь-який зв'язок із текстом:

- вона підказала їй хорошу ідею, але шкода, що він не спрацював;
- вона вчинила дуже ввічливо, коли вибачилась;

- Герцогинь стискаючи руки;
- Герцогиня хотіла, щоб Принц згадав, який у нього настрій;
- Вона вчинила не гарно вона поплила в море.

Завдання 2 перевіряло знання учнями лексики — термінів загального вжитку.

Повна правильна відповідь на завдання 2:

Ці вказівки надруковано курсивом (іншим шрифтом, + з абзацу, + інколи в дужках).

Відповідь вважали правильною при наявності слів «курсивом», «іншим шрифтом».

Неповна відповідь:

- Після імені і в дужках.

Неправильні відповіді, що можна пояснити певними лексичними прогалинами:

- Щиро дивуючись, дуже м'яко, але надто стомлено, пошепки (цитуює, намагаючись копіювати шрифт, не знаходить слів для називання).
- Схоже на письмові літери; нахиленими літерами (неточно).
- Їх надруковано курсором; пунктиром (сплутування термінів).
- Їх надруковано ремарками; каліграфічним шрифтом (використано слово в невластивому контексті).

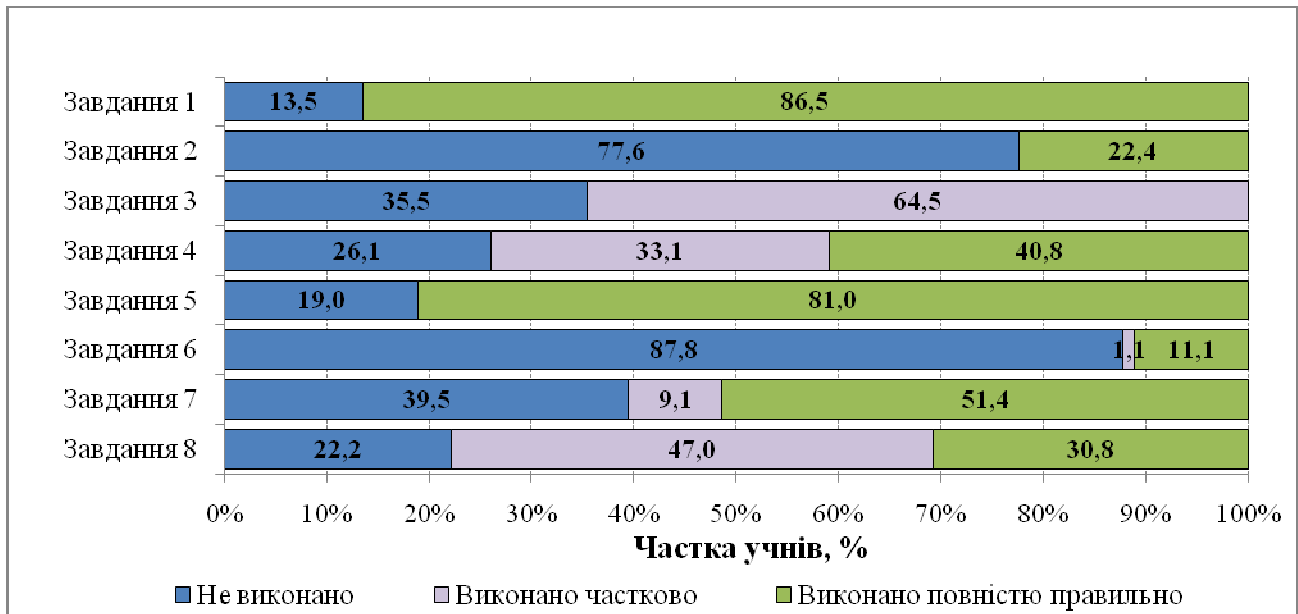
Частина неправильних відповідей була пов'язана з тим, що тестовані не зрозуміли запитання або дали неправдиву відповідь чи таку, що не стосується поставленого запитання:

- За це відповідає режисер; актор грає роль певної дійової особи на сцені (використали текст про визначення театральних професій).
- В тексті надруковано вказівки, що актори повинні висловлювати свої емоції; технічний персонал забезпечує підтримку акторам на сцені; акторам допомагають звукові ефекти, освітлення, які підказують, які дії їм робити (проігнорували власне запитання, використали лише контекст, в якому воно прозвучало).
- Все написано зрозуміло і коротко для учня.
- Від головного до простого.
- Гарно; в художньому стилі.
- Доступно, культурно, охайно.

Результат виконання завдання:

правильно відповіли 22,4% школярів, неправильно або не приступили до виконання — 77,6%, що, очевидно, можна пояснити певними лексичними обмеженнями семикласників.

Розподіл учнів за рівнем виконання завдань

Варіант 3 «Працевдатне населення»

На уроках предметів природничо-математичного циклу учням доводиться або аналізувати схеми, графіки, діаграми, або переводити вербальну форму вираження інформації в графічну і таким чином структурувати думку. Тому важливо, щоб учні вміли працювати з такою інформацією.

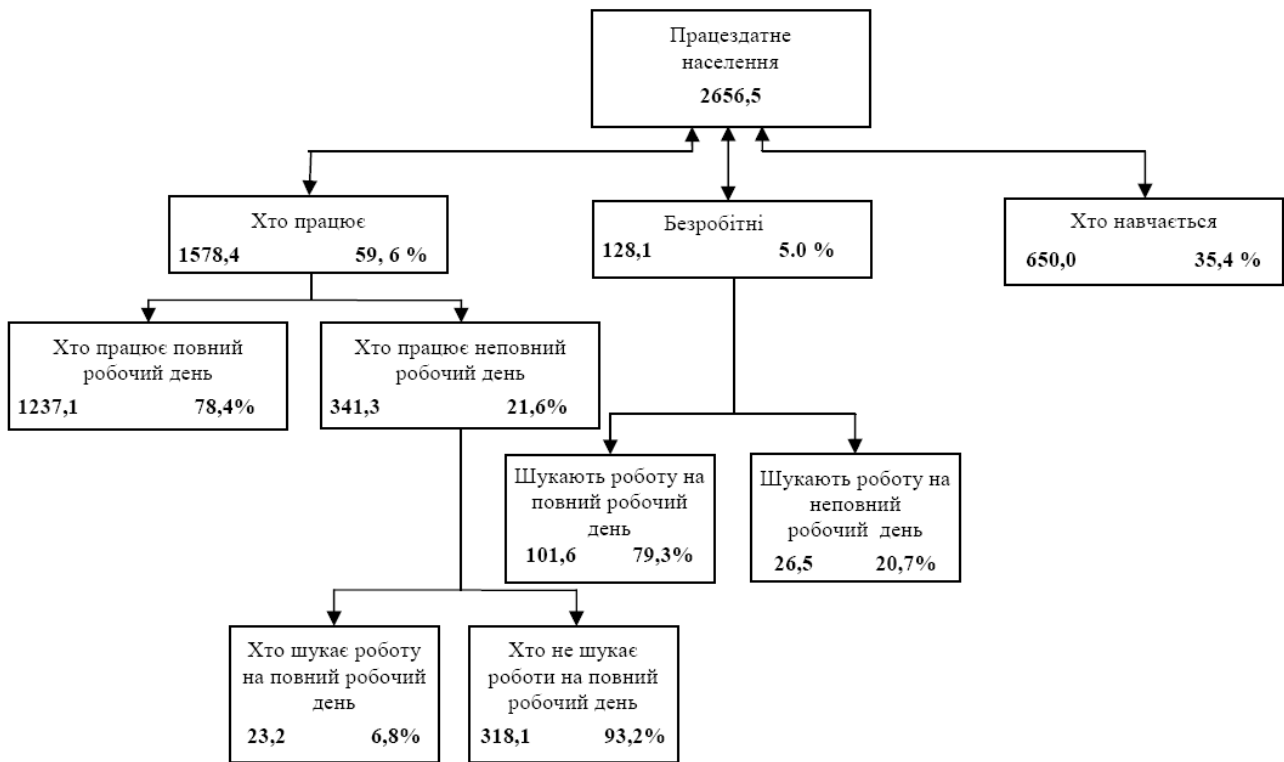
У 3 варіанті учням запропоновано опрацювати несучільний текст, проаналізувати всі його складові — вступну частину, схему й примітки до неї. Цей зразок дає можливість оцінити, на якому рівні учні опанували техніку розуміння текстів наукового стилю. Найважливішими з них є такі:

- 1) встановлення логічної структури тексту загалом;
- 2) процес усвідомлення змісту частин цілого, розуміння змісту цілого через пояснення частин;
- 3) аналіз графічного й вербального матеріалу для створення цілісної картини.

Наводимо зразок завдань 3 варіанта.

На схемі зображено структуру працевдатного населення певної країни. Чисельність усього населення країни в 2006 році становила 3,4 мільйона. Структура працевдатного населення (в тисячах) на кінець березня 2006 року.

Примітка

1. Чисельність різних груп населення вказана в тисячах.
2. До працевдатного населення належать люди віком від 15 до 65 років.

Відповідаючи на запитання, використовуйте інформацію про працевдатне населення, подану вище.

1. На які групи розділено працевдатне населення?

А Хто працює; хто працює повний робочий день; хто працює неповний робочий день.

Б Безробітні; шукають роботу на повний робочий день; шукають роботу неповний робочий день.

В Хто працює; безробітні; хто навчається.

Г Хто навчається; шукає роботу на повний робочий день; хто не шукає роботи на повний робочий день.

2. Якою є кількість працевдатного населення, що не належить до категорій «Хто працює» і «Безробітні» (Запишіть тільки число, відсотки не вказуйте).

3. До якої групи населення, представленої на схемі, можна віднести людей, названих у таблиці 1?

Позначте хрестиком відповідну клітинку таблиці. У першому рядку наведено зразок, як це робити.

	«Хто працює»	«Безробітні»	«Хто навчається»	Не можна віднести до жодної категорії
Офіціант, 35 років, працює неповний робочий день	☒	☐	☐	☐
Жінка-підприємець, 43 роки, працює 60 годин на тиждень	☐	☐	☐	☐
Студент денного відділення, 21 рік	☐	☐	☐	☐
Чоловік, 28 років, нещодавно продав свій магазин, шукає роботу	☐	☐	☐	☐
Жінка, 55 років, ніколи не працювала й не хотіла працювати поза домом	☐	☐	☐	☐
80-літня бабуся, все ще працює кілька годин на день у сімейній лавці	☐	☐	☐	☐

4. Припустимо, що відомості про працездатне населення публікуються щорічно у формі наведеної вище схеми 1.

Нижче в таблиці названо чотири види відомостей, котрі є на схемі 1. Укажіть, чи мінятимуться ці відомості з року в рік. Обведіть слово «Зміниться» або «Не зміниться». У першому рядку наведено зразок, як це робити.

Відомості, що є на схемі	Відповідь
Назви груп населення, що представлені на схемі (наприклад, «Безробітні»)	Зміниться/ Не зміниться
Відсотки (наприклад, «78,4%»)	Зміниться/ Не зміниться
Чисельність різних груп населення (наприклад, «2656,5»)	Зміниться/ Не зміниться
Примітки, подані під схемою	Зміниться/ Не зміниться

5. Інформацію про структуру працездатного населення подано у вигляді схеми, але її можна представити іншими способами, наприклад, за допомогою словесного опису, у вигляді графіка, таблиці або діаграми, наприклад, кругової.

Подана вище схема має саме такий вигляд, тому що найбільш зручна для того, щоб відобразити

А зміни в часі;

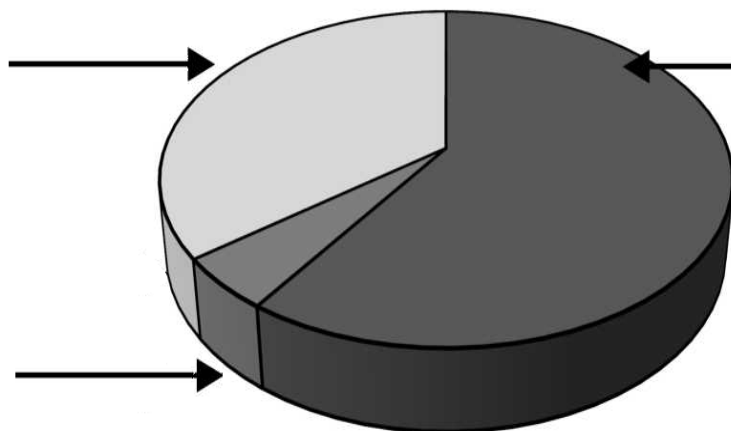
Б чисельність усього населення країни;

В категорії населення, що входять до складу кожної з виділених груп;

Г чисельність кожної групи населення.

6. Якщо інформацію про три основні групи працездатного населення подати як кругову діаграму, вона матиме такий вигляд.

Підпиши назву кожної частини відповідно до структури працездатного населення.

7. Які групи людей складають категорію «непрацездатне населення»?

А До 15 і після 50 років.

Б До 15 і після 65 років.

8. Яку частину людей задовольняє те, що вони працюють неповний робочий день?

А 6,8 %;

Б 20,5 %;

Завдання 2, 7, 8 оцінювали фактологічний рівень розуміння поданого матеріалу. Щоб виконати ці завдання правильно, учні мали пройти кілька етапів: розглянути таблицю, прочитати про категорії населення і їх відсоткове співвідношення, зрозуміти окремі складові структури працездатного населення країни.

Завдання 2 відкрите з короткою відповіддю, тому потребувало вписати кількість працездатного населення, що не належить до категорій «Хто працює» і «Безробітні». Правильну відповідь дали лише 6,9%.

Повна правильна відповідь — 650 000 (варіант — 650 тисяч).

Неправильні відповіді можна пояснити кількома причинами:

1) переважна більшість тестованих, які виконали завдання неправильно, відповіли, що тих, хто навчається, 650,0. Така відповідь указує, що, з одного боку, учні зрозуміли, що все працездатне населення поділяється на три категорії і визначили ту, що не належить до категорії тих, хто працює, і безробітних, з іншого — учні виявили невміння опрацьовувати додаткові посилання чи примітки, зокрема не звернули уваги на зауваження в примітці «Чисельність різних груп населення вказана в тисячах»;

2) частина учнів як правильну вказали відповідь 35,4, не завваживши, що в завданні вказано вписати відповідь числом, а не у відсотках;

- 3) ще деяка частина тестованих не зрозуміла самої структури схеми й називала або кількість усього працездатного населення (2656,5), або тих, хто працює повний чи неповний робочий день (1237,1 і 341,3 відповідно);
- 4) незначна група тестованих записала цифри, яких у схемі не вказано (65 650; 1 528,1).

Завдання закритої форми № 7, 8 виконала в середньому половина тестованих (від 47 до 61%). Не змогли виконати завдання 7 учні, які не прочитали інформацію з примітки (як часто на практиці діти справді не читають інформації, написаної в посиланнях або у примітках іншим шрифтом!). Помилки щодо виконання завдання 8 пов'язані з тим, що завдання в тексті представлене трохи в іншій, синонімічній, формі («Хто не шукає роботи на повний робочий день»).

Завдання 1 і 3 оцінювали, чи вміють тестовані групувати категорії населення та використовувати наявну інформацію в нестандартних умовах. На запитання 1 правильно відповіли 72,4% тестованих, неправильно відповіли або взагалі не приступали 27,6%, що можна пояснити невмінням певної категорії дітей працювати зі схемами.

Завдання 3 являло собою пізнавальну задачу: людей за їх описом (вік, сфера діяльності тощо) потрібно було віднести до тієї чи іншої групи населення, що названа в схемі. Складність цього завдання досить висока: 1 правильна відповідь — 2,6% тестованих; 2 — 8,7%; 3 — 29,9%; 4 — 49,4. Повністю правильно виконали завдання 7,3% тестованих.

Наводимо зразок правильних відповідей:

	«Хто працює»	«Безробітні»	«Хто навчається»	Не можна віднести до жодної категорії
--	--------------	--------------	------------------	---------------------------------------

Жінка-підприємець, 43 роки, працює 60 годин на тиждень

ERROR: undefined
OFFENDING COMMAND: k

STACK:

0
0